MARKAZIY OSIYO VA GLOBAL JANUBNING STRATEGIK HAMKORLIGI VA ISTIQBOLLARI

Muhayyo Xabibullayeva
O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi,
Xalqaro munosabatlar va jahon siyosati yo’nalishi magistranti

Qabul qilindi: 16.10.2025
Ko‘rib chiqildi: 17.10.2025
Tasdiqlandi: 18.10.2025

Kalit so‘zlar:
Markaziy Osiyo, Global Janub, siyosiy hamkorlik, iqtisodiy aloqalar, xavfsizlik, ekologik barqarorlik, texnologik taraqqiyot, xalqaro munosabatlar

Annotatsiya. Ushbu maqolada Markaziy Osiyo davlatlari va Global Janub mamlakatlari o‘rtasidagi strategik hamkorlikning asosiy yo‘nalishlari tahlil qilinadi. Maqolada siyosiy, iqtisodiy, ekologik, xavfsizlik va texnologik sohalarda olib borilayotgan hamkorlik aloqalari, ularning ahamiyati va istiqbollari yoritilgan. Shuningdek, mintaqaviy va global darajadagi o‘zaro manfaatli aloqalar orqali barqaror rivojlanish va xalqaro nufuzni oshirish imkoniyatlari muhokama qilinadi.

Keywords:
Central Asia, Global South, political cooperation, economic relations, security, environmental sustainability, technological development, international relations.

Abstract. This article analyzes the key areas of strategic cooperation between Central Asian countries and the states of the Global South. It explores political, economic, environmental, security, and technological collaborations, highlighting their importance and future prospects. The discussion emphasizes opportunities for sustainable development and enhancement of international standing through mutually beneficial partnerships.

Ключевые слова:
Центральная Азия, Глобальный Юг, политическое сотрудничество, экономические связи, безопасность, экологическая устойчивость, технологическое развитие, международные отношения.

Annotation. В данной статье рассматриваются основные направления стратегического сотрудничества между странами Центральной Азии и государствами Глобального Юга. Анализируются политические, экономические, экологические, технологические и вопросы безопасности, а также значение и перспективы этих связей. Особое внимание уделяется возможностям устойчивого развития и укрепления международного авторитета региона посредством взаимовыгодных отношений.

Kirish. Bugungi kunda xalqaro munosabatlar tizimi chuqur o'zgarishlarga duch kelmoqda. Geosiyosiy kuchlar muvozanatining o'zgarishi, iqlim o'zgarishlari, texnologik inqilob, demografik portlash va iqtisodiy transformatsiyalar Global Janub deb ataluvchi mintaqaning xalqaro maydondagi rolini kuchaytirmoqda. Global Janub – bu asosan Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasidagi rivojlanayotgan davlatlarni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, Markaziy Osiyo davlatlari ham o'z tashqi siyosatida ko'p vektorli yondashuv asosida Global Janub mamlakatlari bilan siyosiy, iqtisodiy, ekologik va xavfsizlik sohalarida hamkorlikni kuchaytirishga intilmoqda.

Mazkur maqolada Markaziy Osiyo va Global Janub davlatlari o‘rtasidagi hamkorlikning hozirgi holati, asosiy yo‘nalishlari va istiqbollari tahlil qilinadi. Maqola faqat III bobdagi ma’lumotlarga tayanib, ushbu aloqalarning siyosiy, iqtisodiy, xavfsizlik, ekologik va texnologik jihatlarini ko‘rib chiqadi.

Muhokama. Markaziy Osiyo mintaqasi global janub davlatlari bilan turli sohalarda faol munosabatda bo‘lib kelmoqda. Bu davlatlar qatoriga Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasi davlatlari kiradi. Markaziy Osiyo davlatlari mustaqillikdan so‘ng Global miqyosda o‘zining siyosiy miqyosini oshirish va siyosiy hamkorlar topish maqsadida global Janub davlatlari bilan siyosiy hamkorlikni amalaga oshirmoqda.

Bundan tashqari, Qozog‘istonning BMT Xavfsizlik Kengashiga a’zoligi (2017–2018) Global Janub davlatlari bilan birgalikda xalqaro siyosiy jarayonlarda faol ishtirok etish istagini ko‘rsatdi [4]. Bu hamkorlik orqali Markaziy Osiyo davlatlari o‘z suverenitetini himoya qilish, G‘arbning siyosiy bosimini muvozanatlashtirish va adolatli global siyosiy tuzumga erishishni maqsad qilmoqda.

Markaziy Osiyo davlatlari Global Janub bilan *savdo-iqtisodiy sohada ham faol hamkorlikni* yo‘lga qo‘ygan. O‘zbekiston, Qozog‘iston, Turkmaniston va boshqa mamlakatlar Xitoy, Hindiston, Turkiya, Janubiy Koreya, Eron va

Afrika mamlakatlari bilan savdo va investitsiya sohasida keng ko‘lamli loyihalarni amalga oshirmoqda. Masalan, Turkiya kompaniyalari O‘zbekiston iqtisodiyotiga 1 milliard dollardan ortiq investitsiya kiritgan.

Transport va logistika sohasidagi tashabbuslar – xususan, O‘zbekistonning “Trans-Afg‘on” yo‘lagi orqali Pokiston portlariga chiqishni maqsad qilgani yoki Qozog‘istonning “O‘rta yo‘l” tashabbusi – Markaziy Osiyoni Global Janub bilan bog‘lovchi muhim tranzit markazga aylantiradi [2]. Bu esa mintaqaviy savdo oqimlarini faollashtiradi.

Shuni ham ta’kidlab o‘tishimiz kerakki, Markaziy Osiyo davlatlari va global Janub o‘rtasidagi siyosiy munosabatlar mintaqaviy xavfsizlikni ta’minlash va terrorizmga qarshi kurashishda muhim rol o‘ynaydi. Afg‘onistondagi beqaror vaziyat Markaziy Osiyo davlatlari uchun jiddiy xavf tug‘diradi. Shu sababli, Markaziy Osiyo mamlakatlari global Janub davlatlari bilan birgalikda terrorizm, ekstremizm va narkotrafik bilan kurashish bo‘yicha faol siyosat olib bormoqda. Bu borada, Hindiston, Pokiston va Eron kabi global Janub davlatlari bilan hamkorlik alohida ahamiyatga ega. 2023-yilda Toshkentda bo‘lib o‘tgan “Markaziy va Janubiy Osiyo: Mintaqaviy bog‘liqlik. Tahdidlar va imkoniyatlar” xalqaro konferensiyasi, Markaziy Osiyo va global Janub davlatlari o‘rtasidagi xavfsizlik sohasidagi hamkorlikni mustahkamlashga qaratilgan muhim platforma bo‘ldi

Global Janub davlatlari bilan siyosiy sohadagi hamkorlik Markaziy Osiyo mamlakatlariga xalqaro huquq normalarini himoya qilish va adolatli global siyosiy tuzumni shakllantirishda ham yordam beradi. Ko‘pgina global Janub davlatlari singari, Markaziy Osiyo davlatlari ham xalqaro munosabatlarda ko‘p qutblilikni qo‘llab-quvvatlaydi va bir tomonlama siyosatga qarshi chiqadi. Bu borada, Braziliya, Janubiy Afrika Respublikasi va Indoneziya kabi global Janub davlatlari bilan hamfikrlilik, Markaziy Osiyo mamlakatlarining xalqaro maydondagi ovozini kuchaytiradi. Qozog‘istonning BMT Xavfsizlik Kengashiga

a’zoligi (2017-2018) davrida, global Janub davlatlari bilan birgalikda olib borilgan siyosati, Markaziy Osiyo davlatlarining global siyosiy jarayonlarda faol ishtirok etish qobiliyatini namoyon etdi. [1].

Ta’kidlash joizki, Markaziy Osiyo davlatlarining global Janub bilan siyosiy aloqalari faqatgina manfaatlar bilan cheklanmay, bir qator salbiy oqibatlarga ham olib kelishi mumkin. Xususan, global Janub davlatlarining siyosiy va iqtisodiy salohiyati G‘arb davlatlariga nisbatan kamroq bo‘lganligi sababli, hamkorlikning miqyosi kutilganidek keng bo‘lmasligi mumkin. Qolaversa, global Janub davlatlarining ichki siyosiy ahvolidagi beqarorlik va mintaqaviy ziddiyatlar Markaziy Osiyo davlatlari uchun muayyan xavflarni keltirib chiqarishi ehtimoldan holi emas. Shuningdek, global Janub davlatlarining tashqi siyosiy qarashlaridagi tafovutlar Markaziy Osiyo davlatlari bilan hamkorlik jarayonida kelishmovchiliklar tug‘dirishi mumkin.

Raqamli transformatsiya va innovatsion rivojlanish bugungi kunda har bir mintaqaning ustuvor yo‘nalishlaridan biridir. Markaziy Osiyo davlatlari Global Janub davlatlari bilan *texnologik parklar, startaplar, raqamli infratuzilma va ilmiy hamkorlik* sohasida faoliyat olib bormoqda. Masalan, O‘zbekiston “Raqamli O‘zbekiston – 2030” [5] dasturi doirasida raqamli infratuzilmani rivojlantirishda Global Janub tajribasidan foydalanmoqda.

Qozog‘iston “Smart City” loyihalari orqali zamonaviy texnologiyalarni joriy qilmoqda. Bu aloqalar nafaqat iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshiradi, balki ilmiy-ta’limiy sohalarda ham yaqinlikni kuchaytiradi.

Xulosa. Markaziy Osiyo va Global Janub davlatlari o‘rtasidagi hamkorlik bugungi kunda ko‘p qirrali va istiqbolli yo‘nalishlardan biriga aylanmoqda. Siyosiy, iqtisodiy, ekologik, xavfsizlik va texnologik sohalardagi aloqalar ikki tomonning manfaatlariga xizmat qiladi. Bu hamkorlik orqali Markaziy Osiyo davlatlari global siyosiy jarayonlarda faol ishtirok etish, o‘z suverenitetini mustahkamlash, iqtisodiy o‘sishni ta’minlash va barqaror rivojlanishni qo‘llab-

quvvatlash imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Shuningdek, hamkorlikning kuchayishi mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlashda va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi. Yangi texnologiyalarni joriy etish, transport yo‘laklarini rivojlantirish va ekologik loyihalarda ishtirok etish orqali Markaziy Osiyo o‘z raqobatbardoshligini oshirib, Global Janub bilan chuqur integratsiyalashgan holda xalqaro siyosiy va iqtisodiy tizimning faol ishtirokchisiga aylanmoqda. Ushbu jarayonlar kelgusida yanada barqaror va adolatli global tartibot shakllanishida muhim rol o‘ynashi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. “Markaziy va Janubiy Osiyo: Mintaqaviy bog‘liqlik. Tahdidlar va imkoniyatlar” xalqaro konferensiyasi yakunlari. 2021-yil 16-iyul. http://mfa.uz/uz/press/news/2021/
2. Kassenova, N. (2019). Transport Corridors of Central Asia: An Overview. Carnegie Endowment for International Peace. Retrieved from https://carnegieendowment.org
3. Mirziyoyev Sh. M. ShHT Samarqand sammitidagi nutqi. 2022-yil 16-sentabr. Manba: http://pressservice.uz/uz/lists/view/5456
4. Qozog’istonning BMT Xavfsizlik Kengashidagi faoliyati haqida hisobot. 2018-yil dekabr. Manba: https://www.un.org/en/sc/
5. Xakimov, F. T. (2024). “O‘ZBEKISTON – 2030” strategiyasida raqamli transformatsiyaning asosiy yo‘nalishlari. КиберЛенинка. https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbekiston-2030-strategiyasida-raqamli-transformatsiyaning-asosiy-yo-nalishlari